

گزارش

گزارش علمی شرکت در همایش انجمن بین‌المللی زبان‌شناسی

پنجاه و یکمین اجلاس سالیانه انجمن بین‌المللی زبان‌شناسی (International Linguistic Association) در روزهای جمعه، شنبه، و یکشنبه یازدهم تا سیزدهم فروردین ماه هزار و سیصد و هشتاد و پنج هجری شمسی برابر با سی و یکم مارس تا دوم آوریل سال دو هزار و شش میلادی در دانشگاه یورک (York University) واقع در شهر تورونتو کشور کانادا برگزار شد. این انجمن ذیل «حلقه زبان‌شناسی نیویورک» (Linguistic Circle of New York) در سال هزار و نهصد و چهل و سه میلادی تأسیس شد و در سال هزار و نهصد و شصت و نه میلادی به «انجمن بین‌المللی زبان‌شناسی» تغییر نام یافت. مجله تخصصی «واژه» (Word) که شهرت بین‌المللی دارد توسط این انجمن انتشار می‌یابد. این انجمن جهت‌گیری علمی کلان دارد و از این رو سخنرانی‌هایی که در اجلاس اخیر آن ارائه شد هم در زبان‌شناسی نظری بود و هم در زبان‌شناسی کاربردی. همچنین سخنرانان چارچوبهای نظری مختلف و متنوعی را مبنای توصیفها، تحلیلها، و تبیینهای خود قرار داده بودند. سخنرانیهای ارائه شده در موضوعهای ذیل بود:

- نحو

- معناشناسی (تحول معنایی واژه‌ها، حوزه‌های معنایی، و شکل‌گیری استعاره‌ها)

- رده‌شناسی

- گویش‌شناسی
- صرف
- زبان‌شناسی تاریخی - تطبیقی، بازسازی تاریخی زبانها، و ریشه‌شناسی
- زبان‌شناسی شناختی
- جامعه‌شناسی زبان (جنبه‌های اجتماعی و فرهنگی کاربرد زبان)
- تحلیل متن و گفتمان (text and discourse analysis)
- تحلیل گفتمان انتقادی (critical discourse analysis)
- آموزش و یادگیری زبان و بهره‌گیری از فناوریهای نو در آموزش زبان
- واج‌شناسی

سخنرانیها در دو و گاه سه اجلاس همزمان برنامه‌ریزی شده بود. در برنامه همایش مجموعاً شصت سخنرانی همزمان گنجانده شده بود. علاوه بر آن، سه سخنران مدعو و پیشکسوت نیز سخنرانی داشتند که در زمان ارائه آنها سخنرانی دیگر برنامه‌ریزی نشده بود. سخنرانان از کشورهای ملیتهای مختلف بودند. از کشورهای کانادا، آمریکا، آلمان، جمهوری اسلامی ایران، انگلستان، اسپانیا، اوکراین، بلاروس، رومانی، اتیوپی، لبنان، توگو. ریاست کمیته برگزارکننده همایش را خانم دکتر شیلا امبلتون، که زبان‌شناس است و معاون دانشگاه یورک نیز می‌باشد، به عهده داشت. موضوع سخنرانی نگارنده «ارزیابی زبان‌شناسی صورت‌گرا و زبان‌شناسی نقش‌گرا» (Evaluating formal and functional linguistics) بود که در روز اول همایش ایراد گردید. در ذیل گزیده‌هایی از چند سخنرانی را برای آگاهی علاقه‌مندان و آشنایی آنان با فضای علمی همایش نقل می‌کنم.

یکی از سخنرانان مدعو دکتر ادوارد وایدا (Edward Vajda) استاد دانشگاه واشنگتن آمریکا و پژوهشگر مؤسسه تحقیقاتی مکس پلانک در آلمان (Max Planck Institute) بود. عنوان سخنرانی وی «بازسازی واژگان زبان ینی‌سه‌ایک آغازین» (Reconstructing proto-Yeniseic vocabulary) بود. وی گزارشی از طرح پژوهشی خود ارائه کرد که در آن قصد دارد به بازسازی تاریخی مقطعی از زبان ینی‌سه‌ایک که حدوداً ۲۵۰۰ تا ۲۲۰۰ سال پیش به آن گفتگو می‌شده بپردازد. او اساس این بازسازی را بر ویژگیهای زبان‌شناختی سه زبان بجا مانده از آن زبان نهاده است. این سه زبان عبارت‌اند از کیت (Ket)، یوخ (Yugh)، و کات (Kott) که در سبیری میانه بین حدود یکصد تن رواج دارد. اینها زبانهای مورد تهدید و مخاطره و رو به زوال هستند بنابراین آخرین حلقه‌های راهگشا در بازسازی تاریخی آنها و تعیین نیای مشترکشان می‌باشند. این زبانها «زبانهای نواخت‌دار» (tone language) می‌باشند، «زبانهای پیشوندی» (prefixing language) اند، و به لحاظ رده‌شناختی «چند ترکیبی» (polysynthetic) هستند.

این سه زبان ینی‌سه‌ایکی همانند زبانهای «منفرد» و «منزوی» (language isolate) اند و هیچ‌گونه قرابت و شباهتی به لحاظ واژگانی و دستوری با زبانهای خانوادهٔ ترکی و زبانهای مغولی که دربارهٔ آنها صحبت می‌شوند ندارند. نقشهٔ (۱) وضعیت جغرافیائی این سه زبان را نشان می‌دهد.

نقشهٔ ۱. موقعیت جغرافیائی زبانهای ینی‌سه‌ایکی

دکتر وایدا آنگاه به پیشنهاد و تحلیلهای پیشین از منشأ تاریخی زبانهای ینی‌سه‌ایکی اشاره کرد. آن پیشنهادها در ذیل فهرست شده‌اند:

- (الف) زبانهای بومیان آمریکا (American Indian languages): این پیشنهاد را اشتراالبرگ (Strahlenberg) به سال ۱۷۳۰ ارائه کرده بود.
- (ب) زبانهای چینی - تبتی (Sino-Tibetan): این پیشنهاد را بیرنه (Byrne) در سال ۱۸۹۲ مطرح کرده بود.
- (ج) زبانهای تلینگیت - آتابازکان (Tlingit-Athabaskan): این پیشنهاد را ترومبتی (Trombetti) در سال ۱۹۲۳ عنوان کرده بود.
- (د) زبانهای نا - دنه (Na-Dene) شامل تلینگیت - ایاک - آتابازکان + هایدا (Tlingit-Eyak-Athabaskan+Haida): این پیشنهاد توسط روهلن (Ruhlen) در سال ۱۹۹۸ بیان شده است.
- (ه) زبانهای قفقازی (Caucasian) + چینی - تبتی (Sino-Tibetan): این پیشنهاد را استاروستین (Starostin) به سال ۱۹۹۵ مطرح کرده بود.
- (و) زبان بوروشاسکی (Burushaski): این پیشنهاد را زبان‌شناسان مختلفی عنوان کرده‌اند. اما نخستین بار بودا (Bouda) در دههٔ پنجاه قرن بیستم آن را پیشنهاد داد و اخیراً در سال ۲۰۰۲ توسط دریم (Driem) مطرح شده است.
- (ز) زبان باسک (Basque): این پیشنهاد منسوب به بنگستون (Bengston) ۱۹۹۰ می‌باشد.

انتقاد دکتر وایدا از این پیشنهادها این است که صرفاً با توجه به تشابهات رده‌شناختی مبهم یا مشابهتهای واژگانی و همانندیهای آوایی نامنظم به دست داده شده‌اند. به باور او «فهرستهای واژگانی تطبیقی را که شباهتهای تصادفی بین واژه‌های پایه نشان می‌دهند می‌توان بین زبانهای مختلف گردآوری کرد. بنابراین نمی‌توان از آنها نتیجهٔ خاصی استنباط کرد» (نقل از صفحهٔ پنجم دست برگ «handout» ارائه شده در همایش). وی تصریح کرد این نوع مقایسه‌های تطبیقی وقتی ارزشمنداند که بتوان همانندیهای آوایی مشهود در آنها را تبیین کرد. پیشنهاد مشخص سختران این بود که «من هیچ شواهدی دال بر اینکه ینی‌سه‌ایک با اغلب خویشاوندان پیش گفتهٔ آن مرتبط هست یا نه ندارم. اما اکنون شواهدی در اختیار دارم که با بهره‌گیری از روشهای کاملاً سنتی (یعنی «علمی») تاریخی - تطبیقی ارتباط ینی‌سه‌ایک را با شاخهٔ آتابازکان - ایاک - تلینگیت (Athabaskan-Eyak-Tlingit) [که شاخه‌ای از زبانهای بومیان آمریکاست] نشان می‌دهد.» (همان). دکتر وایدا تصریح کرد که در سخترانی خود قصد ندارد تمام شواهدی را که تاکنون گردآوری کرده است ارائه کند. وی سخترانی خود را به «همریشه‌هایی» (cognates) که می‌توانند به سه مسئله و پرسش ذیل پرتو بیفکنند محدود کرد:

(۱) وجود همانندی در «گرفته‌ها» (obstruent) در «زبانهای همیشه» (daughter languages)

(۲) منشأ «واکه‌های پسین گسترده» (unrounded back vowels)

(۳) منشأ نواخت

یکی از جدولهای ارائه شده توسط سخنران که حاوی نمونه‌های واژه‌های همیشه پیشنهادی اوست در ذیل عیناً نقل می‌شود:

جدول واژه‌های همیشه

	Yeniseic			Athabaskan			
	Ket	Yugh	Kott	proto-form	Navajo	Koyukon	
'winter'	k̄ɛɾ	k̄ɛɾ	keti	q'atsʰ	k'aaz	q'utʰ	'be cold'
'summer'	s̄ɪɾ	s̄ɪɾ	ʃil	sil	ziil	leʃ	'be hot'
'finger'	ɪɾʰq	ɪɾʰɣ	tʰok	tsʰ-qʰ	(lɪʰ)	tleʰh	'finger'
'head'	tuʰ	čʉʰ	(tagai)	tsiʰ	tsiiʰ	tleʰʰ	'head'
'snake'	ʃɪɣ	čɪɾʰk	(onxoi)	tʰəɣəʃ	tʰiizh	tlʰaaq	'snake'
'wolverine'	k̄ɪn	k̄ɪʰn	(feʃtap)	kʰənʰs	(Eyak k̄anaʰs)	(n̄ɪ-ʰ)tsiʃ	'wolverine'

مقایسه تحلیل پیشنهادی دکتر وایدا با دیگر تحلیلهای و پیشنهادهای پیشین نشان می‌دهد که در کلیات تحلیل او با تحلیلهای مذکور در بندهای (الف)، (ج)، و (د) همسو است، زیرا همه آنها زبانهای کنونی ینی‌سه‌ایک، یعنی زبانهای یت، پوخ، و کات، را که در سیبری واقع‌اند با تعدادی از زبانهای بومیان آمریکا مرتبط می‌دانند. تفاوت تحلیل وی با تحلیلهای پیشین در دو نکته است: (الف) در عمق تحلیل، گستردگی پژوهش، و بهره‌گیری از روشهای سنتی و علمی زبان‌شناسی تاریخی - تطبیقی و (ب) تعیین دقیق شاخه‌ای از زبانهای بومیان آمریکا که می‌توان برای زبانهای آن شاخه و زبانهای ینی‌سه‌ایک مورد بحث نیای مشترک قائل بود. پراکندگی زبانها و گویشهای آتابازکان - ایاک - تلینگیت که دکتر وایدا آنها را خویشاوندان تاریخی زبانهای ینی‌سه‌ایک می‌داند در نقشه (۲) مشخص شده است. همچنان که این نقشه نشان می‌دهد این شاخه از زبانهای بومیان آمریکا در بخشهایی از کشور کانادا و بخشهایی از کشور آمریکا پراکنده‌اند.

سخنران در پایان سخنرانی خود عکسی از یک مرد ینی‌سه‌ایک نشان داد که چهره‌اش بسیار شبیه بومیان/ سرخپوستان آمریکا بود. وی همچنین از برگزاری همایشی در کشور آلمان در ماه اوت سال جاری میلادی خبر داد که در آن او و دیگر متخصصان زبانهای ینی‌سه‌ایک و بومیان آمریکا درباره یافته‌ها و پیشنهادش تبادل نظر خواهند کرد.

نقشه ۲. موقعیت جغرافیایی زبانها و گویشهای آتاباسکان - ایاک - تلینگیت

دیگر سخنران مدعو دکتر جان آلجو (John Algeo) استاد دانشگاه جورجیای آمریکا بود که در موضوع «تفاوتهای واژگانی و دستوری انگلیسی بریتانیایی و انگلیسی آمریکایی» سخنرانی کرد. او اعلام کرد که این سخنرانی برگرفته از کتابی است با همین مضمون که توسط انتشارات دانشگاه کیمبریج در تابستان سال جاری میلادی انتشار خواهد یافت. گزیده‌هایی از آن سخنرانی در ذیل آمده است.

دکتر آلبو در خطابه خود بر دو نکته تأکید ویژه داشت. نخست اینکه عمده‌ترین و بارزترین تفاوت بین انگلیسی بریتانیایی و انگلیسی آمریکایی در «آهنگ» (intonation) است. اما تفاوت‌های واژگانی و دستوری شایان ذکری نیز بین آن دو گونه زبانی وجود دارد. نمونه‌هایی از آن تفاوتها که در سخنرانی ارائه شد در زیر نقل خواهد شد. دوم اینکه تفاوت‌های واژگانی و دستوری همیشه به صورت بودن یا نبودن یک مدخل یا ساخت دستوری در یک گونه در مقایسه با گونه دیگر نیست، بلکه غالباً این تفاوتها مربوط به بسامد رخداد آنها در دو گونه است. شایان ذکر است که یافته‌های سخنران بر مبنای مقایسه شواهد و داده‌ها در پیکره‌های زبانی موجود از این دو گونه به دست آمده است.

- از صورت اسمی burglar «دزد» انگلیسی آمریکایی فعل burglarize را ساخته است، اما انگلیسی بریتانیایی فعل to burglar را پدید آورده است.

- ساخت in their hundreds (یا هر عدد بزرگ دیگری مانند droves, dozens, thousands, millions) در انگلیسی بریتانیایی رواج دارد و در انگلیسی آمریکایی به صورت by the hundreds رایج است. در گونه اول شصت درصد نمونه‌های این ساخت با their ساخته می‌شوند ولی در گونه دوم نود و نه درصد نمونه‌ها با the می‌آیند. در همین ساخت، انگلیسی بریتانیایی در هفتاد و نه درصد موارد از حرف اضافه in استفاده می‌کند، در صورتی که انگلیسی آمریکایی در پنجاه و یک درصد موارد حرف اضافه by و در چهل و نه درصد نمونه‌ها حرف اضافه in را به کار می‌برد.

- در انگلیسی آمریکایی عبارتهای by any standard و on second thought به صورت مفرد رایج‌اند ولی در انگلیسی بریتانیایی این عبارتها به صورت جمع، یعنی by any standards و on second thoughts، به کار می‌روند.

- در انگلیسی آمریکایی اسمهایی همچون non-sense و misery بدون حرف تعریف می‌آیند ولی در انگلیسی بریتانیایی با حرف تعریف نکره a، یعنی به صورت a misery و a non-sense، می‌آیند. در انگلیسی آمریکایی واژه odd به معنای «عجیب» است ولی در انگلیسی بریتانیایی به معنی «گه‌گاه» نیز به کار برده می‌شود. این شاهد نمونه‌ای است از تفاوت معنایی بین این دو گونه.

- در انگلیسی آمریکایی «ضمیر موصولی توصیفی» (restrictive) that (restrictive) بسیار بیشتری نسبت به انگلیسی بریتانیایی دارد و این در حالی است که «ضمیر موصولی توصیفی» which در انگلیسی بریتانیایی بسامد رخداد بسیار بالاتری دارد.

- حروف ربط and nor، but nor، whilst در انگلیسی بریتانیایی رایج‌اند اما در انگلیسی آمریکایی رایج نیستند.

- در انگلیسی بریتانیایی ترکیب agree something بدون حرف اضافه به کار می‌رود، ولی در انگلیسی آمریکایی با حرف اضافه، یعنی به صورت agree on something، متداول است.

- زمان گذشته to wet «خیس کردن» در انگلیسی آمریکایی به صورت wet رایج است ولی در انگلیسی بریتانیایی به صورت wetted.

- عبارت mess around with someone در انگلیسی آمریکایی به صورت mess someone around در انگلیسی بریتانیایی بیان می‌شود.

- کاربرد «وجه التزامی» (subjunctive mood) در فعل بند پیرو در مثالهایی همچون she insisted she leave هم در انگلیسی آمریکایی و هم در انگلیسی بریتانیایی وجود دارد، اما کاربرد «وجه اخباری» (indicative mood) در فعل بند پیرو چنین مثالهایی نوآوری است که فقط در گونه بریتانیایی یافت می‌شود. این مثال در وجه اخباری به صورت she insisted that she leaves گفته می‌شود.

- «گزاره‌های گسترش‌یافته» (expanded predicates)، که می‌توان آنها را گزاره‌های مرکب نیز نامید، بسامد رخداد بسیار بیشتری در انگلیسی بریتانیایی نسبت به انگلیسی آمریکایی دارند. گفتنی است که این نوع گزاره‌ها غالباً با فعل have ساخته می‌شوند. نمونه‌های آن عبارت‌اند از: have a feed, have a holiday, have a look, have a bath.

- ساخت «پرسشهای تأکیدی ضمیمه» (tag-Question) به مراتب کاربرد بیشتر و گسترده‌تری در انگلیسی بریتانیایی در مقایسه با انگلیسی آمریکایی دارد.

- صورت فعلی bath هم در انگلیسی آمریکایی و هم در انگلیسی بریتانیایی به کار برده می‌شود و این در حالی است که رایج‌ترین فعل در هر دو گونه زبانی bathe است. اما bathe فقط پنج یا شش برابر پر رخدادتر از bath در انگلیسی بریتانیایی است، ولی در انگلیسی آمریکایی کاربرد آن چهل برابر بیشتر از کاربرد bath است.

- صورت فعلی to bin «دور انداختن؛ درب و داغون کردن؛ کنار گذاشتن» که در انگلیسی بریتانیایی پر رخداد است در انگلیسی آمریکایی کاربرد عمومی ندارد. علت آن این است که صورت اسمی bin در انگلیسی آمریکایی در معنای «سطل زباله» کاربرد ندارد.

دکتر آلجو در جمع‌بندی سخنرانی خود اظهار داشت، که برخلاف باور و انتظار عمومی در انگلیسی بریتانیایی نوآوری به مراتب بیشتر از انگلیسی آمریکایی است.

سخنرانی بسیار جالب دیگر پژوهشی رده‌شناختی بود با عنوان «اسمهای دارای پیشوند

ge-: مطالعه‌ای بین‌زبانی در تعیین جنس دستوری» (Nouns with the prefix ge-: A cross linguistic study in gender assignment) که توسط دکتر دونالد استاینمتر

(Donald Steinmetz) استاد با سابقه کالج آگسبورگ (Augsburg College) در ایالت مینوسوتای آمریکا ارائه شد. این مقاله اساساً توصیفی بود، اما در پایان بحث نحوه صورت‌بندی و تبیین داده‌ها در چارچوب «نظریه بهینگی» (Optimality Theory) به اختصار شرح داده شد. این نگارنده منتخبی از آن توصیفها را معرفی خواهد کرد. داده‌های نویسنده از تعدادی از زبانهای ژرمنی غربی و عمدتاً زبانهای آلمانی و هلندی بود.

جوهره پیام سخنران این بود که اگرچه اسمهای دارای پیشوند ge- در زبان آلمانی جنس «خنثی» (neuter=n) دارند، اما تعداد زیادی اسمهای «مذکر» (masculine=m) و «مؤنث» (feminine=f) نیز در این گروه یافت می‌شوند. نمونه‌هایی از شواهد سخنران عبارت‌اند از:

مذکر	مؤنث	خنثی
Geschmack «طعم»	Gewähr «ضمانت»	Gewehr «تفنگ»
Gedanke «تفکر»	Gemeinde «جامعه»	Gebäude «بنا»

سخنران درباره این اسمها ابراز عقیده کرد که تناسب و ارتباطی بین صورت صرفی - آوایی آنها از یک سو و جنس دستوری‌شان از سوی دیگر وجود ندارد. بلکه چند قاعده تعیین جنس (دستوری) عهده‌دار تخصیص جنس به آنهاست. آن قاعده‌ها عبارت‌اند از دو قاعده صرفی - آوایی، یک قاعده معنایی، و یک «سلسله مراتب تخصیص جنس دستوری». این قاعده‌ها در ذیل بیان شده‌اند و مصادیق آنها نیز در مجموعه داده‌هایی که پس از آن نقل شده ذکر شده است.

قاعده‌ها:

(الف) اسمهای دارای پیشوند ge- «خنثی» (n) هستند.

(ب) اسمهای «مختوم» به e- مؤنث (f)‌اند.

(ج) اسمهای فراگیر (Superordinate=sup) «خنثی» می‌باشند.

(د) در صورتی که در مورد اسمی دو قاعده عمل کند آنگاه مطابق «سلسله مراتب جنس دستوری» که در آن «مذکر» بالاترین مرتبه و «خنثی» پایین‌ترین مرتبه را اشغال کرده (یعنی، خنثی > مؤنث > مذکر) جنس اسم مورد نظر تعیین می‌شود. در این سلسله مراتب «مذکر» جنس «پیش فرض» (default) است. بدین ترتیب اگر در مورد اسمی هیچ قاعده‌ای عمل نکند بر اساس سلسله مراتب جنس و پیش فرض بودن مذکر (یعنی داشتن بالاترین مرتبه در آن) جنس آن اسم «مذکر» تعیین خواهد شد، اما در صورتی که در مورد اسمی سه قاعده عمل کند به نحوی که یک قاعده جنس «مؤنث» تخصیص دهد و دو قاعده جنس «خنثی»، آنگاه جنس کلی آن اسم «خنثی» خواهد بود.

نتیجه	امتیازها	قاعده‌ها	اسمها
مذکر	مذکر 0 مؤنث 0 خنثی 0	هیچ قاعده‌ای عمل نمی‌کند.	stern «ستاره»
خنثی	مذکر 0 مؤنث 0 خنثی 1	فراگیر=خنثی	obst «میوه»
مؤنث	مذکر 0 مؤنث 1 خنثی 0	-e = مؤنث	pflanze «گیاه»
مؤنث	مذکر 0 مؤنث 1 خنثی 1	-e = مؤنث؛ فراگیر=خنثی	geheul «فریاد، زوزه»
خنثی	مذکر 0 مؤنث 0 خنثی 1	ge- = خنثی	geschichte «داستان»
مؤنث	مذکر 0 مؤنث 1 خنثی 1	مؤنث = -e؛ خنثی = ge-	gemüse «سبزیجات»
خنثی	مذکر 0 مؤنث 1 خنثی 2	فراگیر=خنثی؛ مؤنث = -e؛ خنثی = ge-	

سخنران با ارائه شواهد زیر از زبان هلندی نشان داد که این زبان نیز همان قاعده‌ها و سلسله مراتب مذکور در (الف)-(د) را دارد.

نتیجه	امتیازها	قاعده‌ها	اسمها
مذکر	مذکر 0 مؤنث 0 خنثی 0	هیچ قاعده‌ای عمل نمی‌کند.	berg «کوه»
مذکر	مذکر 0 مؤنث 0 خنثی 0	هیچ قاعده‌ای عمل نمی‌کند.	hamer «چکش»
مؤنث	مذکر 0 مؤنث 1 خنثی 0	-e = مؤنث	latrine «توالت صحرائی»
خنثی	مذکر 0 مؤنث 0 خنثی 1	فراگیر=خنثی	meubel «مبیل»
خنثی	مذکر 0 مؤنث 0 خنثی 1	فراگیر=خنثی	ooft «میوه»
خنثی	مذکر 0 مؤنث 0 خنثی 1	خنثی = ge	genot «لذت»

ذیل قاعده (د) «سلسله مراتب جنس دستوری» را به شرح زیر معرفی کردیم:

خنثی > مؤنث > مذکر. در دو جدول اخیر عملکرد این سلسله مراتب را در زبانهای آلمانی و هلندی نشان دادیم. سخنران در اینجا یادآوری کرد که ترتیب چینش جنسها در این سلسله مراتب در همه زبانهای دارای جنس یکسان نیست. به عنوان نمونه، این سلسله مراتب در زبان ایسلندی به صورت زیر است: مؤنث > مذکر > خنثی. به بیان دیگر، در این زبان «خنثی» جنس «پیش فرض» است. شواهد ذیل مؤید این تحلیل است.

نتیجه	امتیازها	قاعده‌ها	اسمها
خنثی	مذکر 0 مؤنث 0 خنثی 0	هیچ قاعده‌ای عمل نمی‌کند.	korn «غله»
مذکر	مذکر 1 مؤنث 1 خنثی 0	قاعده -(V)r = مذکر مؤنث	dagur «روز»
مؤنث	مذکر 0 مؤنث 1 خنثی 0	قاعده -a = مؤنث	króna «کرون (واحد پول)»

از سخنران پرسیده شد در مجموعه قواعدی که به دست داده‌اید قاعده (ج) معنایی است که اسمهای «فراگیر» را شامل می‌شود. برای اینکه بتوان همه اسمها را تبیین کرد چند قاعده معنایی مورد نیاز است. پاسخ او این بود که حدوداً چهل قاعده معنایی مورد نیاز است.

یکی از سخنرانهای بسیار دلنشین دیگر سخنرانی آقای دکتر Solomon Sara زبان‌شناس عراقی تبار مقیم آمریکا و شاغل در گروه زبان‌شناسی دانشگاه جورج تاون آن کشور بود. وی در آن سخنرانی از «تصغیر» در زبان عربی کلاسیک/عربی قرآنی سخن گفت. او سخنرانی خود را با این نکته‌بینی آغاز کرد که کوشش وی در یافتن منابع جدید زبان‌شناسی در موضوع تصغیر بی‌نتیجه و نامیدکننده بوده است، زیرا زبان‌شناسان در دهه‌های اخیر توجه بسیار اندکی به این مبحث داشته‌اند. آنگاه از سیبویه دست‌نویس ایرانی تبار و پدیدآورنده اولین دستور زبان عربی در قرن دوم هجری برابر قرن هشتم میلادی یاد کرد و تأکید کرد که سیبویه فقط یک کتاب تألیف کرد که نام آن الکتاب است. این اثر تاکنون رقیب و همانندی نداشته است. سپس بحث مفصل و منسجم سیبویه و تقسیم‌بندیهای وی را در موضوع تصغیر معرفی کرد.

کتابنامه (مربوط به سخنرانی دکتر وایدا)

- Antoine, Francesca, et al., 1974. *Central Carrier Bilingual Dictionary*. Forth St. James, British Columbia.
- Bengtson, Joseph, 1990. "An end to splendid isolation: The Macro Caucasian Family", *Mother Tongue* 10.
- Elford, Leon and Marjorie Elford, 1998. *Dene (Chipewyan) Dictionary*. Revised edition, Prince Albert, SK.
- Enrico, John, 2005. "Toward Proto-Na-Dene", *Anthropological Linguistics* 46.3: 229-302.
- Kari, James, 1990. *Athna Athabaskan Dictionary*. Fairbanks, Alaska: ANLC.
- Kari, James (editor-in-chief), 2000. *Koyukon Athabaskan Dictionary*. Fairbanks, Alaska: ANLC.
- Kingston, John, 2005. "The phonetics of Athabaskan tonogenesis", *Athabaskan Prosody*. John Benjamins.
- Krauss, Michael, 1964. Proto-Athapaskan-Eyak and the problem of Na-Dene: phonology. *IJAL* 30: 118-31.
- Krauss, Michael and Jeffrey Leer, 1981. *Athapaskan, Eyak, and Tlingit Sonorants*. Fairbanks: ANLC.
- Ruhlen, Merritt, 1998. The origin of the Na-Dene, *Proceedings of the National Academy of Sciences* 95: 13, 994-6.
- Sapir, Edward, 1921. *Language*. Houghton Mifflin.

- Strahlenberg, Phillip Johann von., 1730. *Das Nord-und Ostliche Theil von Europa und Asia*. Stockholm.
- Starostin, S. A., 1995. "Comparative Yeniseic Dictionary", *Ketskij Sbornik*. 176-315; Moscow: Jazyki russkoj kul'tury.
- Toporov, N. V., 1968. *Ketskij Sbornik 2*. Moscow: Nauka.
- Trombetti, Alfredo, 1923. *Elementi di glottologia*. Bologna: Nicola Zanichelli.
- Vajda, Edward J., 2001. *Yeniseian Peoples and Languages*. London: Curzon Press.
- Vajda, Edward J., 2002. "The Origin of Phonemic Tone in Ket", *Chicago Linguistics Society 37/2*. PP. 305-320. Chicago.
- Van Driem, George, 2002. *Languages of the Himalayas*. Leiden: Brill.
- Young, Robert, W., and William Morgan, 1992. *Analytical Lexicon of Navajo*. Albuquerque: U. of New Mexico Press.

دکتر محمد دبیرمقدم
دانشگاه علامه طباطبائی

